

СКАНДИНАВСКИЯТ СЕВЕР И ЕВРОПА – ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ (VIII – XXI ВЕК)

Вера Ганчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

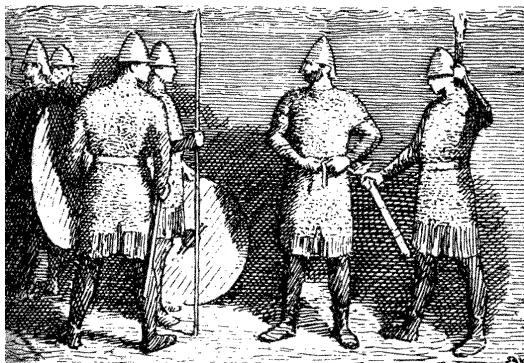
Резюме. Най-напред се представя Скандинавският север като обширен и важен ареал в Европа, съставен от пет автономни държави, плюс територии на самоуправление, принадлежащи съответно към Дания и Финландия. В лекцията се борави с понятието Norden, вече достатъчно широко разпространено и у нас за обозначаване на тази част от нашия континент и което внушава представа не само за географската, а също за историческата и цивилизационната обвързаност на страните и народите в него. Подчертава се сложността на тяхната нордска идентичност, която европейската подсилва и специфично характеризира. Твърде обстойно се обясняват причините за големия интерес – до степента на известно митологизиране – към Скандинавския север, разположен в периферията на континента, но активно участвал (и участващ) в определящи събития, които са изграждали неговата история и са оформили днешния му облик. Като малко известен, но интересен факт се изтъква например този, че учен от Севера – каролинът Филип Юхан фон Страленберг, е предложил (през 1730 г.) за граница между Европа и Азия планинската система Урал, непроменена до ден-дневен. Но в лекцията се изтъкват и други важни приноси на Скандинавския север в развитието на Европа, като например реализирането в житейските, обществените и политическите практики на понятия като демокрация, консенсус, егалитаризъм, което води началото си още от турбулентната викингска епоха (850 – 1060), внесла динамично раздвижване в голяма част от европейския континент, допринесла за разширяване на комуникацията между отделните му части, създала своеобразна и ценна култура, в основата на която са заложили европейски постижения и образци. Коментират се причините, поради които държавите в Скандинавския север почти непрекъснато заемат челни места в най-престижните световни класации за качество на живот, иновативност, за най-добра образователна система, за най-здрава нация, за най-ниско равнище на корупция, дори за най-щастлив народ. Подчертава се тяхната нагласа към толерантност, сътрудничество, търсене на национални решения по най-важни въпроси, свързани с общественото развитие на страните в този ареал, и високите стойности на техния авторитет, извоюван – заедно

и поотделно – в резултат на една последователно провеждана идеология на т. нар. „среден път“, на създаването и стабилизирането на социална държава според модел, доказал възможностите си за нейния икономически и културен напредък, но който не остава статичен във времето, а гъвкаво се променя и развива според неговите изисквания и потребности.

Keywords: Scandinavian North; self-governing; Denmark; Finland; Norden; civilizational links; Nordic identity

Неоспорим е фактът, че Скандинавският север е един от най-привлекателните ареали в Европа, а вероятно и в света. Поотделно и заедно, като принадлежащи към една обширна географска, етнокултурна и социално-икономическа съвкупност, известна като „нордска“, страните в него – Дания, Исландия, Норвегия, Финландия и Швеция (изреждам ги по азбучен ред, както е прието съгласно протокола за сакралната там равнопоставеност), най-често биват обозначавани като „скандинавски“, вероятно по-скоро за удобство, отколкото от пренебрежение към задължаващата прецизност, според която те не всички се намират на Скандинавския полуостров. Свързани са обаче исторически и цивилизационно, представлявайки физиографска част от територия, наистина огромна по площ (1 320 323 км²), но не и по население (то възлиза общо на близо 30 милиона души). Освен петте споменати тук автономни държави Скандинавският север включва също Гренландия, Фарьорските острови и Оландския архипелаг – територии на самоуправление, принадлежащи политически и административно към съответно Дания и Финландия. Тук би следвало да се прибави и Сапми, или Лапландия – местоживеенето на народността саами, разпръсната в северните зони на Швеция, Норвегия, Финландия и Русия, и която не би могла да се счита за провинция, подобна на споменатите три в този ареал, защото е вътрешна, неавтономна част от всяка от тях, но е в пределите на Скандинавския север, наричан там Нурден (ще го наричам така и аз), има свои атрибути, като отделно наименование, знаме, етническа символика и самобитна култура, три парламента, обществени организации и структури, както и три езика с не по-малко от девет диалекта. Иначе тези, на които говорят и пишат официално хората в Скандинавския север, са осем и от различни езикови семейства. Пет от тях са *нордските езици*, а това не е същото като *езиците в Нурден*, значително повече от предишната група, в която влизат датският, исландският, норвежкият, фарьорският и шведският, т.е. свързани в общ клон на северогерманските езици, докато финският и саамският в Нурден са угро-фински, но във Финландия официален език е и шведският. От нордските езици три са толкова близки, че предполагат възможност за директно общуване и за безпрепятствено разбиране на говорима и писмена реч – това са датският, норвежкият и шведският, чието сходство е прието и за основа на официалното сътрудничество между страните в Нурден. По си-

лата на исторически обстоятелства в училищата на Исландия се изучава датски език, а в тези на Финландия – шведски, на Фарьорските острови официални езици са фарьорският и датският, а в Гренландия – ескимо-алеутският (или също инуитският) и датският, който осигурява на този най-голям остров в света достъп до нордската езикова общност... С всичко това бих желала да внуша макар и бегло впечатление за

тази сложна цялост – Нурден, дума, която при това звучи съвсем различно на исландски и фински, въпреки че и те спадат към нордските езици. Прецених за нужно такова встъпление към темата, за да внуша поне донякъде колко многоаспектна е спецификата, пораждавана от структурната нееднородност на Скандинавския север, разположен в периферията на Европа, край последните, „горни“, граници на континента, отвъд които според древноримския историк Тацит (ок. 55 – ок. 120 г.), предоставил първите по-подробни сведения за обитателите му, индиректни наистина, но обилни и предполагаемо достоверни, започва „сферата на приказното, на фантастичното“ (*caetera iam fabulosa*), или както гласи и една друга трактовка на този цитат от неговия труд „Германия“ (98 г.): „там всичко е възможно“...

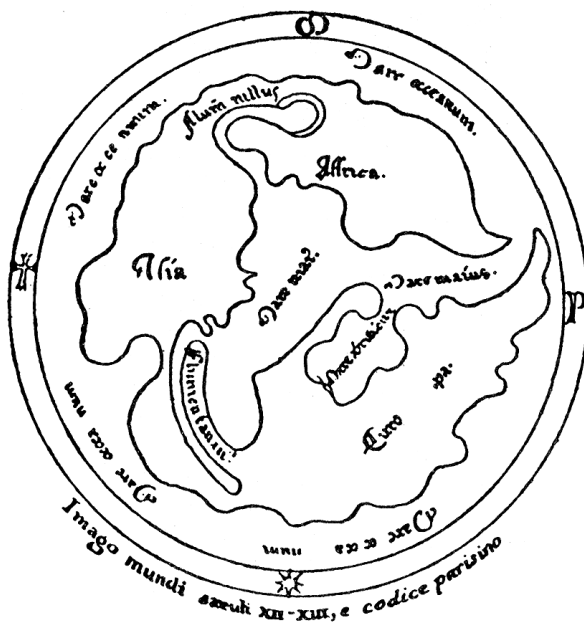
Названието *Скандинавия*, със значението (според някои) остров сред опасни води (според други то произлиза от името на нордската богиня Скади, приблизителен аналог на древногръцката Артемида), е дадено от Плиний Стари, докато учудващо точна геофизическа характеристика и коментари за начина на живот, характера и нравите на обитателите му са оставили Страбон, Плиний Стари, споменатият вече Тацит, Клавдий Птолемей и др. Но колкото и занимателен да е този кръг от теми, колкото и стимулиращ предмет да е за изучаване, каквото впрочем не е правено цялостно не само у нас, аз сега трябва да се изпълня с друга, нелека задача: да трасирам, макар и с пунктир, пътя, изминат от страните на Нурден през историята на Европа, в чиято периферия ареалът е удобно разположен така, че да наблюдава оттам драмите и триумфите на континента, ожесточените войни за надмощие и за пространство, разтърсвали го през вековете, и да откроя поне някои главни пресечни точки между тях в съвместното им движение напред, не по-малко интензивно впрочем някога, отколкото в по-ново и дори най-ново време.

Чувствам се длъжна да парирам предварително някои евентуални недоразумения. Погрешно би било впечатлението, внушено може би от формули-

ровката на темата в заглавието, че в случая става дума за две отделни геофизически и културно-исторически съвкупности – тази, каквато представлява Европа, по-голямата, хетерогенна и многоезична, дълго време без ясно очертани граници и изяснен смисъл на наименованието, дифузно и нееднозначно, в което древният мит за финикийска принцеса, отвлечена и обладана от Зевс, се преплита с думи от различни езици, обозначаващи какво ли не – и вечер, и залез, и движение, и далнини, и океан с океаниди... Интересен безспорно и във връзка с темата на моето изложение е впрочем фактът, че швед – офицер от войската на Карл XII, разгромена от Петър I при Полтава през 1709 г., в една от решаващите битки на Голямата северна война, на име Филип Юхан фон Страленберг (1676 – 1747 г.), аристократ, учен и воин, прекарал тридесет години в изгнание в Сибир, в Тоболск, след въпросното поражение, през 1730 г. изработил карта и описание на азиатската част на Европа и установил границата между двата континента по протежение на Уралската планинска система, останала непроменена и до днес, а придобила и метафоричен смисъл. Но това не е единствената придобивка за Европа, и то в епохата на Просвещението, когато учени и творци от Нурден чертаят нови, по-широки граници, направо хоризонти, за нашия континент, вече не във физическо, а в духовно пространство.

Такава разноразност, езиково и генетично, а и географски усложнена, дава на европейската общност, към която Нурден принадлежи, добър пример за трансгранично сътрудничество и разбирателство, осъществявано ползотворно днес благодарение на изявена политическа воля, толкова по-подчертана и ефективна, колкото по-широка подкрепа намира от страна на народите там, които я приемат със задължително изисквания *консенсус*. Страните в ареала не са еднакви и по форми на държавно управление, това е валидно също за разширения му – икономически и културно – периметър, Балтонурден, който от няколко десетилетия ги изправи пред нови предизвикателства и донякъде изостри въпросите за *идентичността* – национална и културна, в смисъла и на цивилизационна, както и за необходимостта от механизми и мерки за укрепване на вътрешните връзки, които я поддържат, за противодействие на центробежните сили нерядко в самите недра на такъв комплекс от страни и народи, за оспорване на реалностите, подпомагащи тенденцията към универсализация на това понятие или обратното. Бих сравнила дори начините, по които институциите на *нордизма*, едновременно философия, политика и модел на управление, осъществяват здравината на този конгломерат от държави, етноси, култури и манталитети с ролята на алтинга в някогашна Исландия – федеративната структура на страната остров просъществувала непокътната от корозията на всевъзможни предизвикателства в продължение на малко повече от три века, докато алтингът се е съхранил като законодателен орган до ден-днешен... На повечето проблеми от подобен характер в норд-

ския ареал отдавна са намерили и намират подходящи решения, урегулирали са почти всички конфликти, постигайки политическа, икономическа и културна интеграция, залегнала в устоите на общ, но не еднакъв, социален, културен и нравствено-етичен модел, без това да накърнява особеностите на националната идентичност във всяка от страните на Нурден. Интеграционните им политики функционират, може да се каже, перфектно, проблемите и трусовете по пътя от монокултурно към мултикултурно общество бяха

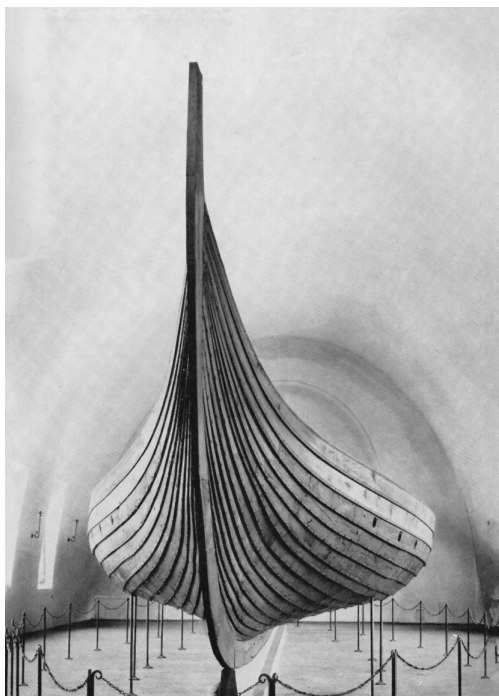
преодолени или са в процес на преодоляване, а и съчетанието на изконни етични ценности, нагласи и традиции с модерни идеи и подходи в него дава основание на някои наблюдатели на обществените явления и процеси там, като финландския политолог Перти Йоениеми (род. 1941 г.) например, да уподобят Скандинавския север на старинен златен часовник, който по точност не отстъпва на най-съвършените уреди за измерване на времето в епохата на ролексите. Сравнението не е произволно: за скандинавците, някога и сега, въздействието върху времето е определена форма на отношение към бъдещето, в което се съдържа и отговорът на извечния въпрос – какво носи то, прогрес или упадък. Схващането на историята като процес, протичащ в линейно време, е присъщо, както знаем, на западноевропейското мислене след Ренесанса. Механичният часовник е вече изобретен в края на XIII и началото на XIV в. в Германия и значението на времето за европейския менталитет и култура бива дори зримо открито с факта, че на върха на църковните кули има вече часовници, отбелязва например немският философ и историк Освалд Шпенглер (1880 – 1936 г.) в своя труд „Залезът на Запада“ (1918 г.). От подобно акцентиране върху властта на времето над хората, пише той, през XIX в. възниква и се развива историзмът като идея и наука, а това има голямо значение за изграждането на нациите в Европа и наред с характеристиката на мястото, локуса, създава условия за формиране на дадена идентичност и за нейното разбиране. Принадлежността към определено място свързва индиви-

ди и етноси, народи, но тя получава завършеност при дефиниране на общата им принадлежност към едно или друго време. Идентичността се определя следователно от една обща действителност, репрезентативна за отделните хора и техните общности.

Защо посочвам всичко това? За да подчертая идеята, залегнала в основите на моето изложение и утвърдена фактологично, а именно, че за Скандинавския север мястото е добре известно, но времето, което е изградило нордската идентичност върху основата на една самобитна и стара култура, е всъщност периодът XIII – XIV в., обозначаващ като „златния век на староскандинавската литература“, когато не само се поражда новото темпорално усещане, свързващо в неразривна цялост до наши дни старината и съвременността, но и започва реалното взаимодействие на Скандинавския север с Европа, нерядко тристепенно в областта на културата, а оттам и в науката, във вече доста сфери на интелектуалните и художествените търсения и практики, довело до по-задълбочено взаимно опознаване и обогатяване, нерядко и като резултат от противопоставяне, по-скоро обаче полезно и продуктивно, дори и да е конфликтно.

„Не само че е било рано, било е два пъти по-рано“ – тези думи от еда-словото на Хамдир, една от по-старите и особено мрачни поеми в Старата Еда, най-ценният паметник на староскандинавската литература, известна и като *Codex Regius*, т.е. преписът от XIII в. на шедьоврите в нея, митологични и героични песни, създадени по-рано, изразява красноречиво нагласата на средновековното съзнание спрямо възприемането на времето, което то дотогава отдалечавало на епическа дистанция от своето, това от XIII – XIV век например. Като подходящ пример за тристепенността на подобно взаимодействие и за ефективната, но и ефективна сплав на времена и подходи ще посоча сложната композиция на автора на „Песен за нибелунгите“ – средновековен поет, за чието име се спори, създадена по мотиви от староскандинавската „Сага за Вьолсунгите“ и нейния поетичен вариант, преработени от Рихард Вагнер (1813 – 1883 г.) в неговото либрето към епическата оперна тетралогия „Пръстенът на Нибелунга“, открила за европейската култура такава обширна и плодотворна нейна зона, каквато е немският романтизъм, сюжетно и естетически обвързан с мотиви от нордската митология. Подобно на Дж.Р.Р. Толкин (1892 – 1973 г.) по-късно, Вагнер дава на германците богат материал за творческо пресъздаване на мотиви, заимствани от нея, докато професорът от Оксфорд полага началото на популярния съвременен жанр фентъзи в процеса пак на сходна тристепенна рецепция – този път като че ли с обратен знак. През същото столетие например анонимният автор на „Песен на нибелунгите“ създава сложна композиция, в която миналото и съвременността се сливат в единната сплав на историческото време, от което датира и реалното взаимодействие на Европа със Скандинавския север. То впрочем се е случвало и много по-рано, но отпърво на самата територия на мита, в каквато

жителите на континента превръщали Нурден, и прероден във въображението им, Крайният север на Европа оставил интересни отражения в светоусещането и идеите им, породил занимателни сюжети и интерпретации в нейната литература, за да си ги възвърне след това обратно по силата на закона за обратимостта на рецепцията. Към този свят на хипербореи, някъде отвъд владенията на Борей – бога на вятъра, трудно се намирал път по море или суша, твърди например древногръцкият поет Пиндар, слънцето там не залязвало, от небето се сипели бели пера, обитателите му били гостоприемни и щастливи: свещен народ, фаворизиран от Аполон и пощаден от болести, неволи и страдания, който владеел защитната магия на кехлибара от северните морета, а на тайнствения остров там – *Ultima Thule*, изригвали едновременно огън и лед, както твърдял гръцкият пътешественик Питий, според когото загадъчната *anima aquilonia* – северната душа, витаела в гъстите мъгли, обвили океана и страховитите скали по бреговете му... Считало се също, че асите – боговете на старите скандинавци, произхождат от Троя, откъдето върховният сред тях, Один, ги повел след опожаряването на града далеч на север в търсене на нова земя, също както Еней, поел към бреговете на Италия в една от най-красивите легенди с историческа перспектива в световната литература, създадена от Вергилий. Тезата за Один и неговата свита, поддържана от исландския книжовник Снори Стурлусон (1179 – 1241 г.), е по-непретенциозна като композиция и стил, но в нея има други елементи, не по-малко въздействащи емоционално и художествено от изящния хекзаметър на римския поет – мъжествена суровост, съчетана с готовност да се изпълни отреденото от съдбата, с усещане за преходността на битието – не само човешкото, а и това на боговете, но и за особената красота на битките, огласяни едновременно от дрънчене на оръжия, викове на воители, ранени или умиращи, и песни, които староисландските поети – скалдовете, изпълнявали в разгара им, вписвайки ги така не само в историческата памет, но и в сърцата на поколенията. Класическата гръко-римска култура има голямо значение за еволюирането, но също така и за изчистеното очертаване на профила на сканди-

навската, влияние, което е не само силно, а дори и определящо именно през Средновековието, *скандинавското*, което започва и завършва значително по-късно от европейското, полагайки се в хронограниците 1030 – 1500 г. и с особен акцент върху онова, което съвсем не без основание наричат „златен век на староскандинавската литература“. Но преди това е трябвало митът да стане реалност, историческото време – абсолютна хронология, трансгресия, която в конкретен план достига върхна точка през втората половина на викингската епоха (800 – 1050) или през 930 година, когато се учредява алтингът – старoisландският парламент на открито, като най-стара в Европа и не само представителна институция на една **работеща демокрация**, естествено отвеждаща мисълта към пряка асоциация с атинската, но по-самобитна, едновременно законодателна и съдебна, изпълняваща функциите и на изпълнителна власт. Твърдят, че това е най-старият парламент в Европа, може би дори и в света, макар че англичистите сигурно ще поискат да ме оборят – не алтингът е най-старият парламент в Европа, биха възразили те, а англосаксонският *Witan* или *Witanagemot*, възникнал още преди VII век и просъществувал до XI. Разликата обаче е съществена – английският е съсловен, един вид висш съвет към краля с функция да го ориентира при решаването на важни въпроси, управленски или национални по значимост, и неговите членове били най-видни представители на аристократичния и духовния елит в Англия. Алтингът, който съществува и днес, е обаче истински демократичен по своето устройство и в практиките си, общонароден по състав и в чиито сесии, законодателни и съдебни, провеждани ежегодно за по две седмици сред величествения пейзаж на долината Тингвьолюр, вземали участие всички исландци. Една оригинална и добре функционираща система, която гарантирала и дълговечността на исландската република – близо три и половина века, през които там била създадена и култура, уникална за Северна Европа (но и не само). Своеобразието на този период (XIII – XIV в.) се дължи на факта, че нейните произведения (еда-епосът, скалдовата поезия и сагите) се записват и преписват в продължение на няколко столетия с латиница на исландски език, към чиято звукова система тази европейска азбука е била виртуозно нагодена. Културата на Скандинавския север става истински европейска с приемането на християнството във вече обособените страни на ареала – трите кралства (Дания, Норвегия, Швеция) и една република (Исландия). Латинската азбука спомага в извънредно голяма степен за създаването на писменост и книжовност. На поученията в делничен дискурс на викингската литература са слага край чрез духовното им въздигане в християнски идеи и ценности. Посредством латинския език скандинавската интелигенция влиза в досег с върхови постижения на античното художествено, философско и научно наследство, с европейската религиозна литература, култивира нарастващите си интереси към духовното. За получаване на образование, и то предимно светско, младите скандинавци се отправяли към университетите в Болоня, Париж, Кьолн, Прага, от-

където се завърщали с необходимите познания и опит, за да изграждат в страните си нов тип общество и култура – континентални по характер, наситени с нов мироглед и нови идеали, подчинени на нов тип ценностна система. Така в Париж получава образование Саксон Граматик (ок. 1140 – 1208 г.) – датски духовник и книжовник, събрал голяма част от старинните нордски легенди и митически разкази в своята обемна книга „Делата на даните“ (1202 г.), станала достояние на образована Европа в началото на XVI в. след отпечатването ѝ

в Париж и събудила възхищението и на Еразъм Ротердамски от виртуозното владее на латинския от датския автор... Според уверенията на самия Саксон Граматик той черпел от образността и стиловите похвати на Хораций и Овидий, бил много задължен на Вергилий, на неговата епическа поема „Енеида“, на Платон и Цицерон. Чрез „Делата на даните“, както е озаглавен този наистина епохален труд на един от най-ярките автори на Европейското средновековие, античното влияние излиза извън руслото на обичайната рецепция и произведението на Саксон Граматик изиграва роля в по-нататъшното развитие на литературата в Дания и Швеция главно благодарение на превода му от латински на датски през 1575 г., дал мощен тласък на романтизма в Скандинавския север и в творчеството на негови най-видни представители – датчаните Йоленшлегер, Ингеман, Грундтвиг, шведите Тегнер, Стагнелиус, Йейер, основоположника на финландската национална литература Юхан Лудвиг Рунеберг, норвежеца Вергелан... Открит за света е и Хамлет, датският принц Амлет, който фигурира в една от легендите в книгата на Саксон Граматик, но за първоизточник на образа и отчасти за сюжета на драмата Шекспир вероятно е ползвал френската им интерпертация от 1570 г. на Пиер Белфоре.

„Честолюбието на европееца не познава граници. Неговата жажда да знае и да притежава, е неутолима... Европеецът е заобиколен от горди спомени и безмерни очаквания“, пише френският писател Пол Валери (1871 – 1945 г.). Може би не е имал предвид викингите, но неговата дефиниция сякаш се от-

нася точно за тях и в нейния смисъл те са истински европейци. Не можем да опознаем и разберем далечния Север на Европа, без представа за техния манталитет, култура и начин на живот. Пътищата към това опознаване водят от нас днес към тях някога. Със своите безпалубни плавателни съдове, „тесни, дълги и хищни“, те кръстосвали из половината познат тогава свят, отмествайки надалеч хоризонтите пред своите съвременници; отивали навсякъде, където трябвало да се отиде тогава, а стигали и по-далеч от набелязаните цели, дръзвали да опитат всичко, което още не било опитано, дали на Европа силен подтик в търговията, оригинални и художествено жизнени форми, заселили я с нови, енергични хора.

Известно е, че те доминирали в европейската история в продължение на малко повече от три века – от края на VIII докъм 60-те години на XII в., но въпреки това оставили трайни следи в развитието на континента. Нордският език, на който с леки модификации говорят днес исландците, за известен период е бил „световен език“ – на него общували хората в целия скандинавски регион, в дворовете на скандинавските крале в Англия, Шотландия, Ирландия, Франция, в Русия, признавали го в императорските палати в Константинопол, бил първият европейски език, прозвучал на бреговете на Америка, пет века преди испанския на Колумб... В родните си места те се завръщали не само с богата плячка, а и с впечатления от видяното и изживяното, с материал за творчески дейности, сюжети за саги – някои биват считани за първите европейски романи, с широко познание за света и за хората, с космополитен поглед върху всекидневното и баналното. Подобно на античните гърци те се научили да организират държави в новите си поселения и в Нормандия създали най-добре организираната държава в тогавашна Европа, подготвяйки пътя си към завоюването на Англия.

Цялата тази неистова енергия на „северните хора“, на чийто език „дом“ и „свят“ са синоними, била съчетавана с висока степен на практическа мъдрост и прозорливост. Дали тези качества са им били вродени, или придобити, е трудно да се каже, но това е било всъщност съчетание на чуждо и родно, което личи обикновено при постигането на големи цели, както се знае от примера на древна Гърция и Елизабетинска Англия. Викингите стимулирали европейската култура изобщо, но и те извличали от нея свръхреални ползи и за себе си, инвестирали ги като капитал в бъдещото развитие на ареала. Следователно не е случайно, че страните в него отдавна и непрекъснато заемат челните места в най-престижни световни и европейски класации – за качество на живота (Норвегия), за иновативност (Швеция), за най-добра образователна система (Финландия), за най-здрава нация (Исландия). Или дори за щастие (Дания), колкото и неустойчив да е индексът за определяне на стойностите тъкмо по тази, последната скала, определяща го не толкова като емоционално-психическо състояние, но като пряко отношение към живота и

разбиране на неговия смисъл. В случая с датчаните обаче тази позиция се определя от чувството им за хармония с институциите, които управляват и регулират съществуването им, създали са ги именно хората в тази страна с целенасочеността и конструктивността, с практицизма, които споделят като качества и с най-близките си съседи в Нурден. Затова не е толкова изненадващо, че през последните дни Финландия измести, ако думата е подходяща, Дания като най-щастлива страна, но така или иначе със същите основания. Аз бих добавила и душевната пълнота, която дава на всички скандинавци тяхната връзка с природата, екософията им, пантеистичното възприемане на ценностите, усещането за връзка с всемира, изразено от норвежкия писател Таряй Весос (1897 – 1970 г.) с характерен лаконизъм и точност: *fra bygda til verda*. От селото или града – към света и вселената.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Batakliiev, G. (1992). *Antichna mitologiya. Spravochnik*. Sofia. [Батаклиев, Г. (1992). *Антична митология. Справочник*. София.]
- Bogdanov, B. & Nikolova, A. (1988). *Antichna literatura*. Sofia. [Богданов, Б. & Николова, А. (1988). *Антична литература*. София.]
- Edberg, Rolf. (1985). *Och de seglade ständigt*. Stockholm.
- Gancheva, V. (1992). *Sinyo + zhalto = zeleno*. Sofia. [Ганчева, В. (1992). *Синьо + жълто = зелено*. София.]
- Gancheva, V. (2010). *Olimp i Valhala. Studia classica serdicensia, I tom*. Sofia. [Ганчева, В. (2010). *Олимп и Валхала. Studia classica serdicensia, I том*. София.]
- Gurevich, A. (2005). *Srednovkovniyat svyat: kulturata na malchalivoto mnozinstvo*. Sofia. [Гуревич, А. (2005). *Средновековният свят: културата на мълчаливото мнозинство*. София.]
- Magnússon A. (1977). *Sigurdur. Northern Sphinx*. London.
- Snorre Sturluson. (1992). *Nordiska kungasagor*. Stockholm.
- Vésteinn Olason. (1998). *Dialogues with the Viking Age*. London.

THE SCANDINAVIAN NORTH AND EUROPE – CENTENNIAL INTERACTION (8TH – 21ST CENTURY)

Abstract. The Scandinavian North is first presented as an important and wide space in Europe, comprising five independent countries and self-governing territories belonging to Denmark and Finland. The lecture makes extensive use of the concept of *Norden*, which has already gained wide popularity, including in Bulgaria, as a way of designating this part of the European continent not just in a geographic sense

but, equally, as a signifier denoting the historical and civilizational links between Nordic nations. It emphasizes the complex Nordic identity, which European identity amplifies and lends a specific character to. The reasons for this tremendous interest are explored in detail – weaving them to an extent into a mythological narrative – with the Norden depicted as a corner in the periphery of Europe that has always been actively involved in the historical events that have gone into shaping present-day Europe. A somewhat obscure yet interesting fact is that in 1730 a Nordic scientist, the Carolean Philip Johan von Strahlenberg, suggested the Ural mountain range as the border separating Europe and Asia – a proposition that continues to stand firmly today. However, the lecture explores other important contributions of the Norden to the development of Europe, such as the application of concepts, such as democracy, consensus and egalitarianism in daily, social and political practices, which goes back to the turbulent Viking era (850 – 1060) that brought dynamic changes to most parts of the European continent, broadened the communication paths linking its various parts and engendered an intrinsic and valuable culture resting on a firm foundation of a multitude of European achievements and emulation models. The reasons why Nordic countries consistently come on top in some of the most renowned global rankings for quality of life, innovation, education, healthcare, low levels of corruption, and even happiness are explored. The strongly pronounced attitude of tolerance and aptitude for cooperation, seeking national consensus on the essential issues of social development in all countries in the area, the high value of their reputation and authority in the global arena – jointly and individually – resulting from the consistently pursued policy and ideology of the so-called ‘Middle Way’, of building and nurturing a welfare State, which has proven its capacity to drive economic and cultural progress without remaining static over time but continuing to develop and adapt to contemporary needs and demands, are strongly emphasized.

✉ **Prof. Dr. Vera Gancheva**
University of Sofia
Sofia, Bulgaria